

De drie herdertjes bij de ereboog die op de plaats van de verschijningen werd opgericht vóór 13 oktober 1917

Raam van de gevangenis van Vila Nova de Ourém waar de herdertjes op 13 augustus 1917 waren heen gebracht

De kapel die gebouwd werd op de plaats van de verschijning in Valinhos

De hongaarse kruisweg aan de "weg van de herdertjes" verbindt de Cova da Iria met de andere plaatsen van de verschijningen en Aljustrel, de geboorteplaats van de drie zienertjes

Het huis van de ouders van Lucia

Het huis waar Francisco en Jacinta werden geboren en waar Francisco overleed

Maria Rosa, de moeder van Lucia, met enkele gezinsleden en kennissen

Het gezin van Francisco en Jacinta : moeder Olímpia de Jesus (overleden in 1956), vader Manuel Pedro Marto (overleden in 1957) en de broers en zus

Het plechtige moment van de zaligverklaring van Francisco en Jacinta op 13 mei 2000

Paus Johannes Paulus II en Lucia op 13 mei 2000
Op het ogenblik van de zaligverklaring gaf de immense menigte een warm applaus aan de nieuwe zaligen

I. PORTRET VAN JACINTA

1. Karakter

Hoogwaardige Excellentie,

Vóór de gebeurtenissen van 1917 voelde ik, behalve de familieband, geen enkele bijzondere band met Jacinta en Francisco of speelde ik liever met een van hen dan met welk ander kind ook. Integendeel, ik vond Jacinta niet prettig om mee om te gaan, omdat ze zo overgevoelig was. Het kleinste ruzietje, zoals dat onder spelende kinderen nu eenmaal voorkomt, was voor haar reden om te pruilen en de koppige ezel uit te hangen, zoals wij dat noemden. De liefste woordjes, zoals kinderen die in zulke omstandigheden tegen elkaar kunnen zeggen, hielpen niet om haar weer bij het spel te betrekken. Zij moest bepalen wat er gespeeld werd en zij moest zeggen met wie ze samen deed. Toch had ze ook toen al een goed hart. De goede God had haar begiftigd met een zacht en aanhankelijk karakter, wat haar lief en aanhankelijk maakte.

Waarom, weet ik niet, maar Jacinta en haar broertje Francisco hadden een speciale voorliefde voor mij en ze haalden me bijna altijd op om te spelen. Ze gingen niet graag met de andere kinderen om en vroegen altijd of ik met ze mee ging naar een put van mijn ouders, achter in de boomgaard. Eenmaal daar, dan was het Jacinta die uitkoos wat we gingen spelen. Het liefst deed ze het spel met de steentjes of met de knopen. Dat speelden we terwijl we op die put zaten, waarop grote stenen lagen, in de schaduw van een olijfboom en twee pruimenbomen. Het knopenspel bracht me niet zelden in een lastig parket, want als ik werd geroepen om te komen eten, zat ik zonder knopen aan mijn kleren. Meestal had zij gewonnen en dan kreeg ik van mijn moeder op m'n kop. Ik moest ze onmiddellijk aannaaien, maar hoe lukte het me om ze van haar terug te krijgen? Behalve dat pruilen had zij nog een gebreke: ze was hebberig. Zij wilde de knopen bewaren voor het volgende spelletje, dan hoefde zij ze niet van haar eigen jurk af te halen. Alleen als ik dreigde met nooit meer met haar te zullen spelen, lukte het me ze terug te krijgen!

Maar het gebeurde vaak dat ik niet aan de wensen van mijn vriendinnetje kon voldoen. Mijn oudste zussen, de een naaister

en de ander weefster, waren de hele dag thuis en daarom vroegen veel buurvrouwen aan mijn moeder of zij hun kleine kinderen bij ons in de tuin met mij mochten laten spelen, zodat de grote zussen dan een oogje in het zeil konden houden terwijl de moeders op het land gingen werken. Mijn moeder vond het altijd goed, hoewel mijn zussen er veel tijd door verloren. Ik moest de kleintjes dan bezighouden en opletten dat ze niet in de put vielen.

Drie grote vijgenbomen beschermden de kinderen tegen de hitte van de zon; de takken dienden als schommel en een oude dorsvloer deed dienst als eetkamer. Als op zulke dagen Jacinta en haar broertje kwamen om te vragen of ik mee ging naar onze geliefde plek, zei ik dat ik niet mee kon omdat ik van mijn moeder thuis moest blijven. De twee schikten zich daar met tegenzin in en deden dan maar mee aan de spelletjes. In het middaguur gaf mijn moeder haar kinderen catechismusles, vooral tegen de tijd van de vasten want, zei ze, ik wil me niet hoeven schamen als mijnheer pastoor jullie vragen gaat stellen in verband met het vervullen van de paasplicht. Al die kinderen bleven dan bij die les; ook Jacinta.

2. Haar gevoeligheid van ziel

Op een dag beschuldigde een van die kinderen een ander ervan lelijke woorden te hebben gezegd. Mijn moeder was heel boos op dat kind. Ze zei dat je zulke lelijke dingen niet mag zeggen, dat zoiets zonde is en dat Jezus daar verdriet van heeft en dat zondaars naar de hel gaan, als ze niet biechten. Die les vergat de kleine Jacinta niet. De eerstvolgende keer dat ze diezelfde kinderen ontmoette, vroeg ze:

- Mag je vandaag niet met ons mee gaan?
- Nee.
- Dan ga ik met Francisco naar onze tuin.
- Waarom blijf je niet hier?
- Mama wil niet dat we hier spelen, als die kinderen hier zijn. Ze zei dat we dan maar in onze eigen tuin moesten spelen. Ze wil niet dat ik die lelijke dingen leer die zonde zijn en waar Jezus niet van houdt.

Daarna fluisterde ze in mijn oor:

- Als je van je moeder mag, kom je dan naar ons huis?

- Ja.
- Ga het haar dan vragen.

Ze nam haar broertje bij de hand en ging naar haar eigen huis.

Zoals ik al zei, was een van haar geliefde spelletjes het pandenspel. Zoals Uwe Excellentie wel zal weten, geeft degene die wint, aan degene die verliest een opdracht. Zij gaf graag de opdracht om een vlinder te vangen en die bij haar te brengen. Ze vroeg ook wel eens om een bloem te halen, die ze had uitgekozen, en die aan haar te geven. Op zekere dag deden we dat spel bij mijn ouders thuis en het viel zo uit, dat ik won en haar dus een opdracht moest geven. Mijn broer zat aan de tafel te schrijven en ik zei, dat ze hem moest omhelzen en een zoentje geven. Maar zij antwoordde:

Nee, dat doe ik niet! Zeg maar iets anders. Waarom zeg je niet dat ik Onze Lieve Heer daar een kusje moet geven? (er hing een kruisbeeld aan de muur).

– Oké, zei ik, klim op een stoel, breng het kruisbeeld hier en je moet op je knieën drie omhelzingen en drie kusjes geven: één voor Francisco, één voor mij en één voor jezelf.

– Aan Onze Lieve Heer geef ik er zoveel als je maar wil.

Ze ging het kruis halen, kuste en omhelsde het met zoveel eerbied dat ik nooit meer zal vergeten hoe ze dat deed. Toen keek ze aandachtig naar Onze Lieve Heer aan het kruis en vroeg:

– Waarom is Onze Lieve Heer zo vastgespijkerd aan het kruis?

– Hij stierf voor ons.

– Vertel me hoe dat ging, zei ze.

3. Liefde voor Christus aan het kruis

's Avonds vertelde mijn moeder altijd een verhaaltje. Mijn vader en mijn oudste zussen vertelden verhalen over toverfeeën, in goud geklede prinsessen, koningsduifjes enz. Maar mijn moeder vertelde over Johannes de Doper, het lijden van Christus enz.

Omdat ik het lijdensverhaal kende als een 'verhaaltje' en ik verhalen maar één keer hoefde te horen om ze nauwkeurig te kunnen navertellen, ging ik 'het verhaal van Onze Lieve Heer', zoals ik het noemde, aan mijn speelmakertjes vertellen. Toen

mijn zusje⁶ langs kwam en merkte dat we het kruis in onze hand hadden⁷, pakte ze het van ons af, gaf ons een standje en zei dat ze niet wilde dat we met heilige voorwerpen speelden. Jacinta stond op, ging naar mijn zusje toe en zei:

– Maria, niet boos zijn! Ik had het gepakt maar ik zal het nooit meer doen!

Mijn zusje aaide haar over haar bol en zei dat we maar buiten moesten gaan spelen omdat we binnen overal aan zaten.

Daar vervolgden wij ons verhaal, op de put waar ik het al over heb gehad. Omdat die verborgen lag achter een paar kastanjabomen, een berg stenen en een braamstruik, zouden we die plek een paar jaar later uitkiezen voor onze intieme gesprekken, vurige gebeden en, om u eerlijk alles te vertellen, soms ook bittere tranen. Wij mengden onze tranen met het water van dezelfde bron waaruit wij dronken. Was die put niet het beeld van de heilige Maagd, in wier hart wij onze tranen droogden en waaruit wij de zuiverste troost dronken?

Maar om terug te komen op ons verhaal: toen Jacinta de geschiedenis van het lijden van Onze Lieve Heer hoorde, was zij er zo van onder de indruk dat ze begon te huilen.

– Arme Jezus! zei ze, ik zal nooit een enkele zonde doen. Ik wil niet dat hij nog meer lijdt.

4. Haar gevoelige karakter

De kleine Jacinta ging ook altijd graag, bij het vallen van de avond, naar het erf voor ons huis om te kijken naar de prachtige zonsondergang en de sterrenhemel erna. Ze genoot van die avonden bij maneschijn. We deden weddenschappen over wie de sterren, die wij de lampjes van engelen noemden, kon tellen. De maan was Onze Lieve Vrouw en de zon was Onze Lieve Heer, waarop Jacinta soms zei:

– Ik houd het meest van de lamp van Onze Lieve Vrouw want die brandt niet zo in je en verblindt je niet, zoals die van Onze Lieve Heer doet.

⁶ *Maria dos Anjos, het oudste zusje van Lucia (overleden in 1986).*

⁷ *Bezoekers kunnen dit kruis nog steeds zien in het huis van Lucia.*

Het is inderdaad zo, dat daar op sommige dagen in de zomer de zon heel fel schijnt en Jacinta, een teer poppetje, had altijd veel last van de warmte.

5. Kindercatechese

Omdat mijn zus lid was van de broederschap van het H.Hart van Jezus, zorgde zij ervoor dat, als er kinderen hun plechtige communie deden, ik ook mijn eerste communie hernieuwde. Bij een zo'n plechtigheid nam mijn tante haar dochtertje mee. Jacinta keek haar ogen uit naar de bruidjes, 'engeltjes' werden ze genoemd, die bloemen strooiden. Sinds die dag ging ze soms, als we aan het spelen waren, even weg, plukte een handvol bloemen en strooide die over me heen.

– Waarom doe je dat, Jacinta?

– Ik strooi bloemen over je heen, net als de engeltjes.

Ook hielp mijn zus vaak om op een of andere feestdag, Sacramentsdag geloof ik, een paar van de kinderen die uitgekozen waren om als 'engeltjes' in de processie mee te lopen en bloemen voor het Allerheiligste te strooien, aan te kleden. Omdat ik altijd een van de uitverkorenen was, vertelde ik aan Jacinta, terwijl mijn zusje de jurk aan paste, over het aanstaande feest en dat ik bloemen zou strooien voor Jezus. Jacinta vroeg of ik aan mijn zus wilde vragen of zij ook mee mocht doen. Ik vroeg het en mijn zus vond het goed. Ze paste haar ook een jurkje aan en bij de repetities deed ze voor, hoe wij bloemen voor Jezus moesten strooien.

– Kunnen we hem ook zien? wilde Jacinta weten.

– Ja, zei mijn zus, mijnheer pastoor draagt hem.

Jacinta danste van blijdschap en vroeg alsmear of het nog lang duurde voor het feest er was. Eindelijk kwam de grote dag en de kleine Jacinta was uitgelaten. We gingen zitten naast het altaar en in de processie liepen we ieder aan een kant van het baldakijn met het Allerheiligste erop, het mandje met bloemen in onze hand. Op de plaatsen die mijn zusje had aangegeven strooide ik de bloemen. Maar wat voor gebaren ik ook naar Jacinta maakte, het lukte me niet haar ook maar één bloemetje te laten strooien. Ze bleef strak kijken naar mijnheer pastoor en verder niets. Na de

plechtigheid nam mijn zus ons mee de kerk uit en vroeg aan Jacinta:

– Waarom heb je geen bloemen voor Jezus gestrooid?

– Omdat ik hem niet zag.

Toen vroeg ze aan mij:

– Heb jij hem dan wel gezien?

– Nee, maar weet je dan niet dat het Kindje Jezus in de hostie onzichtbaar is, dat hij verborgen blijft? In de communie ontvangen we hem

– En als jij hem in de communie ontvangt, praat je dan met hem?

– Ja.

– En waarom zie je hem dan niet?

– Omdat hij verborgen is.

– Ik ga aan mama vragen of ik ook ter communie mag gaan.

– Nee, dat kan niet. Mijnheer pastoor zegt dat je daarvoor minstens tien jaar moet zijn.

– Maar jij hebt toch ook al je eerste communie gedaan en je bent nog niet eens tien.

– Ja, omdat ik de hele catechismus al kende en jij weet nog niets.

Toen vroeg ze of ik hun les wilde geven. Ik benoemde mezelf tot catechete van mijn nichtje en neefje en ik moet zeggen: ze waren voorbeeldige leerlingen, ijverig tot en met. Hoewel ik meestal op alles een antwoord wist, schoot me, nu het ernst werd met de lessen, niet veel te binnen. Op zekere dag zei Jacinta dan ook:

– Leer ons eens wat nieuws. Die dingen weten we allang.

Ik moest toegeven dat ik alleen dingen wist wanneer iemand me er speciaal naar vroeg.

– Vraag aan je moeder of je naar de kerk mag om les te krijgen.

De twee kleuters, die vurig verlangden om de 'verborgen Jezus', zoals ze hem noemden, te ontvangen gingen het aan hun moeder vragen. Mijn tante zei wel 'ja' maar ze liet hen toch maar een paar keer gaan. Want, zei ze, de kerk is tamelijk ver weg en mijnheer pastoor geeft jullie de communie toch niet voordat jullie tien zijn⁸.

⁸ *Jacinta was geboren op 11 maart 1910.*

Jacinta stelde me steeds weer vragen over de verborgen Jezus en ik herinner me dat ze op een dag vroeg:

– Hoe kan het, dat zoveel mensen tegelijk het Kindje Jezus ontvangen? Krijgt iedereen een stukje?

– Nee, zie je niet dat er heel veel hosties zijn en dat in iedere hostie een Kindje zit?

Wat een onzinnige dingen moet ik haar wel niet hebben verteld!

6. *Jacinta, het herderinnetje*

Intussen had ik de leeftijd bereikt waarop mijn moeder haar kinderen er met de schapen opuit stuurde. Mijn zusje Carolina was dertien jaar geworden⁹ en moest dus gaan werken. Daarom droeg mijn moeder mij de zorg op van onze kudde schapen. Ik deelde het nieuws mee aan mijn speelmakkertjes en zei dat ik niet meer met hen kon spelen. Mijn kleine vriendjes konden zich echter niet bij de scheiding neerleggen. Ze vroegen hun moeder of ze met me mee mochten maar dat feest ging niet door. Er zat niets anders op dan ons bij de scheiding neer te leggen. Toen kwamen ze me bijna iedere avond tegemoet en daarna renden we naar onze boomgaard, op het erf, in afwachting tot Onze Lieve Vrouw en de engelen hun lampjes aanstaken en ze bij het raam zetten om ons licht te geven. Was er geen maanlicht, dan zeiden we dat Onze Lieve Vrouw geen olie meer had om de lampen aan te steken.

De twee hadden moeite zich neer te leggen bij de afwezigheid van hun vroegere speelmakkertje. Daarom bleven ze bij hun moeder zeuren dat zij óók hun eigen kudde mochten weiden. Waarschijnlijk om van het gezeur af te zijn, liet mijn tante hen toen ook maar voor hun schapen zorgen, hoewel ze er eigenlijk nog te klein voor waren. Uitgelaten van blijdschap kwamen ze mij het goede nieuws vertellen en we spraken af dat we iedere dag de kudden samen zouden brengen. Ieder zou zijn schapen uit de schaapskooi halen op het tijdstip dat z'n moeder aangaf en wie het eerst was, zou op de anderen wachten bij de Barreiro (zo

⁹ Carolina overleed op 31 maart 1992.

noemden we een vijvertje aan de voet van de berg). Als iedereen er was, bespraken we waar we de schapen die dag zouden laten grazen en dan gingen we er op uit, blij en tevreden, alsof we naar een feest gingen!

En hier, Excellentie, zien we Jacinta in haar nieuwe leven als herderinnetje. We hielden de schapen in toom door ze van onze boterhammen te laten mee eten. Als we dan op de uitgekozen plek aankwamen, konden we rustig spelen, want de schapen liepen niet van ons weg. Jacinta vond het leuk om in het dal de echo van haar stem te horen. Een geliefd spel van ons was dan ook om op de hoogste rots in de bergen te gaan zitten en heel hard namen te roepen. De naam die de beste echo gaf, was 'Maria'. Jacinta zegde soms het hele Weesgegroet, waarbij ze wachtte met het volgende woord tot het vorige niet meer echode.

We zongen ook graag. Buiten de populaire liedjes, waarvan we er maar al te veel kenden, zong Jacinta het liefst 'Salve Nobre Padroeira' (Gegroet, edele Patrones), 'Virgem Pura' (Zuivere Maagd) en 'Anjos, cantai comigo' (Engelen zingt met mij). Ook hielden we veel van dansen en welk instrument we de andere herders ook hoorden spelen, het zette ons meteen aan het dansen. Jacinta, klein als ze was, danste echt heel leuk.

Er was ons gezegd dat we na de lunch het rozenhoedje moesten bidden. Maar omdat we de hele dag eigenlijk nog te kort vonden om te spelen, hadden we iets bedacht om ons daar snel vanaf te maken: we lieten de kralen vlug door onze vingers glijden en zeiden alleen maar: 'Weesgegroet, weesgegroet, weesgegroet' en zo nog een paar keer. Aan het eind van ieder tientje zeiden we na een korte pauze alleen maar het woord: 'Onze Vader'. Zo waren we snel door ons rozenhoedje heen!

Jacinta deed ook graag het volgende: ze nam de witte lammetjes in haar armen, zette ze op haar schoot en aaide en kustte ze en 's avonds droeg zij ze over haar schouders, zodat ze niet zo moe werden. Ze ging een keer midden tussen de schapen lopen.

– Waarom loop je midden tussen de schapen, Jacinta? Vroeg ik haar.

– Ik doe net als Onze Lieve Heer op dat plaatje dat ik gekregen heb, waar hij ook tussen een heleboel schapen loopt, met één over z'n schouders.